

Slovenski etnografski muzej že vrsto let v aprilu s posebnimi razstavami in dogodki obeležuje svetovni dan Romov (8. april). Ob letošnjem 5. Festivalu romske kulture Romano Čhon gosti fotografsko razstavo **Sinti skozi čas**, ki jo je na pobudo Društva Sintov Gorenjske pripravila kustodinja mag. Tita Porenta iz Mestnega muzeja Radovljice, kjer je bila prvič na ogled leta 2012.

Fotografije, ki jih hranijo posamezni člani društva, so bile tako prvič predstavljene javnosti. Posnete so bile v različnih obdobjih, člani društva pa so sami izbrali posnetke in jih opremili s komentarji, tako da razstava predstavlja izjemno zanimiv slikovni vpogled v način življenja gorenjskih Sintov v zadnjih osemdesetih letih.

Sinti so bili v naši družbi najbolj poznani kot brusači, organizatorji zabaviščnih parkov in vsestranski glasbeniki. Starejše generacije se še spomnijo njihovih značilnih bivanjskih vagonov. Fotografije prikazujejo tudi razne sintske družine iz Avstrije in Italije ter tiste, ki so se na Gorenjskem naselile v Kranjski Gori, Potokih, na Bledu, v Radovljici, Kranju in Ljubljani.

Gorenjski Sinti se povezujejo s širšo Zvezo Sintov Slovenije, ki deluje od 21. junija 2005, in Združenjem slovenskih Sintov, ustanovljenim 8. novembra 2004.

Portreti gorenjskih Sintov. Sinti so skupina potomcev nekdanjih indijskih nomadov, ki so se naselili na evropski celini. Zaradi nomadskega načina življenja nimajo pisnih dokazov o svoji prvotni domovini, zato o tem obstajajo samo številne teorije različnih proučevalcev njihove kulture. V Evropi so najštevilčnejši Sinti, ki so se naselil v Alzaciji (nemška skupina Gaygikani), Franciji (Vasikani) in Italiji (Piemontesi).

Manjše število družin te skupnosti prebiva v Sloveniji, med drugim tudi na Gorenjskem (v Kranjski Gori, na Jesenicah, na Bledu, v Radovljici, Kranju in Ljubljani). Skupina gorenjskih Sintov izhaja iz nemškega matičnega plemena, ki se je naselilo v Avstriji (Judenburg, Beljak, Celovec) in Sloveniji. Od drugih romskih skupin v Sloveniji se razlikujejo po svojem načinu življenja, spoštovanju rodovne tradicije in jeziku. Med njihovimi priimki so najznačilnejši Rajhard, Pestner, Held, Rosenfeld, Seger, Müller, Gartner, Roj, Taubman in Jungvirt.

O nekdanjih glavnih virih preživljanja. Med najbolj prepoznavne poklice Sintov je sodilo *brusaštvo*. Brusili so nože, škarje, britve in drugo. Poleg tega so se ukvarjali tudi s popravilanjem dežnikov. Njihovo delo ni bilo naporno, bilo pa je povezano s potovanji po bližnjih in daljnih krajih. Gorenjski Sinti so največ potovali po Primorskem. Brusač je delo lahko opravljal sam, tako da je z rokami držal rezilo, z nogami pa poganjal kolo, ki je vrtelo brusni kamen.

Sinti so od nekdanj *obiskovali razne sejme*, na katerih so zabavali ljudi in prodajali spominke, kar jim je prineslo dober zaslužek. Upravljali so z vrtljaki za otroke in drugimi sejmskimi igrami na srečo. Razni viri in literatura Sinte omenjajo kot *dobre glasbenike*, že odkar so se pojavili na evropskih tleh, zlasti pa po 15. stoletju.

Sinti so bili v naši družbi najbolj poznani kot brusači, organizatorji zabaviščnih parkov in vsestranski glasbeniki.

Najstarejša naselitev Sintov v Sloveniji je bila v Kropi, kjer so v 19. stoletju delali kot *kovači*, čeprav je bil njihov temeljni poklic *glasba*. Najbolj znano glasbilo, na katerem so razvili poseben način igranja, je violina, ki so jo igrali tako moški kot ženske. Ta poklic je bil zabeležen tudi v matičnih knjigah. Glasba jih je spremljala skozi vse življenje. Igrali so po gostilnah in na raznih prireditvah. Najbolj navdušujejo njihove lirične in socialne pesmi. Glasba ima posebno mesto na sintske pogrebi. Vsak pogreb spremlja ansambel, ki pospremi rajnega k večnemu počitku.

O bivališčih in oblačenju. Značilno bivališče Sintov v Nemčiji, Avstriji in na Gorenjskem je bil *vagon*. V njih so stanovali že nemški in avstrijski Sinti, ki so se preživljali kot cirkusanti, na Gorenjskem pa se jih ljudje spomnijo iz 60. let 20. stoletja zunaj naselij Kranjske Gore, Gorij in Rečice pri Bledu, na Lancovem pri Radovljici, v Ljubljani in Kamni Gorici. Cena teh vagonov je bila visoka, zato je tako prebivališče pomenilo že pravo premoženje.

Vagon gorenjskih Sintov je bil preprost, okrašen samo na enem ali dveh oknih in vratih, do katerih vodijo stopnice. V notranjosti so bili ležišče – slamnjača za celo družino – štedilnik in omara. Tak način bivanja je bil za večino gorenjskih Sintov značilen približno do 70. let 20. stoletja, po tem pa so pristojne občinske službe poskrbele, da so se Sinti iz vagonov preselili v lesene barake ali socialna stanovanja v blokovskih naseljih (Kropa, Kamna Gorica), zelo redki so si zgradili svoje hiše (Potoki pri Žirovnici, Radovljica). Radovljiško naselje Sintov leži v gozdu na Lancovem, kjer je družina Raichard na občinskem zemljišču zgradila dve hiši s skladiščem. Sinti tudi danes raje živijo izven naselij, v stanovanjih v blokovskih naseljih pa se vedno bolj asimilirajo in urbanizirajo. Mnogo nekdanjih vagonov so kasneje preuredili v čebelnjake.

Portreti in fotografije kažejo, da se gorenjski Sinti glede oblačenja ne razlikujejo od drugega prebivalstva. Mlajše generacije so oblečene po sodobni mestni modi, starejše pa podobno kot drugi podeželani.

Sinti kot vojaki in genocid med 2. svetovno vojno. Romi, Cigani in Sinti so bili že vsaj od 18. stoletja, ko je Marija Terezija uvedla obvezno služenje vojaškega roka, enakovredni vojaški obvezniki. Kot avstro-ogrske državljani so se bojevali tudi na soški fronti v 1. svetovni vojni. Nacisti so Sinte in druge Cigane preganjali že pred 2. svetovno vojno. V 30-tih letih so na podlagi raznih zakonov odpeljali več tisoč pripadnikov po njihovih merilih »manj vrednih človeških ras« v koncentracijska taborišča, kjer so na njih izvajali razne poskuse. Leta 1941 so bili gorenjski Sinti množično zaprti tudi v begunjskih zaporih, od tam pa izseljeni naprej v Srbijo, kjer so številni moški pristopili k partizanom. Avstrijski Sinti večinoma niso imeli te sreče, ker so jih Nemci deportirali v nemška taborišča (predvsem Auschwitz, Dachau in druga), kjer je večina umrla v plinskih celicah in krematorijih.

Iz številnih pričevanj je znano in zanimivo dejstvo, da so Nemci razlikovali Sinte od drugih Romov. Ob prizadevanjih Zveze Sintov Slovenije so žrtve nacističnega genocida iz vrst Sintov odslej priznane s prvim spominskim obeležjem, ki so ga leta 2008 odkrili v Begunjah na Gorenjskem.

Slovenski etnografski muzej Slovene Ethnographic Museum

Metelkova 2, 1000 Ljubljana
Slovenija / Slovenia
T: +386 1 300 87 00
F: +386 1 300 87 36
E: etnomuz@etno-muzej.si
www.etno-muzej.si

Odprto / Open:
torek / Tuesday - nedelja / Sunday
10.00 - 18.00

Gostujoča fotografska razstava
ob 5. Festivalu romske kulture Romano Čhon v SEM

Sinti skozi čas

4. - 21. april 2013
upravna muzejska hiša SEM

Razstavo je pripravil Slovenski etnografski muzej v sodelovanju z Zvezo društev slovenskih Sintov in Muzeji radovljiške občine - Mestni muzej Radovljica. Koordinator razstave s sodelavci: mag. Ralf Čeplak Mencin z Majo Kostic, Domnom Uršičem.

Izdal: Slovenski etnografski muzej, zanj dr. Bojana Rogelj Škafar. Razstavo je zasnoval in posodil Mestni muzej Radovljica, zanj mag. Tita Porenta, kustodinja. Tekst o razstavi: mag. Tita Porenta. Fotografije: Društvo Sintov Slovenije. Uredila: Nina Zdravič Polič, SEM.